

DE BRUSSELSE DICHTER J. BLANCKAERT EN DE KAPELLEKERK (1538)

DOOR

P. GORISSEN

*adjunct-conservator bij het Algemeen Rijksarchief
lid der Maatschappij*

De Kapellekerk te Brussel bezit sedert 1250 een relikwie van het H. Kruis, die haar geschonken werd door hertog Hendrik III. In 1271 richtte men er voor een kapel op rechts van het koor¹.

Dezelfde kerk had ook een miraculeus corporaal, sinds 1371, naar het schijnt. Het mirakel, waarbij dit corporaal met bloed bevekt werd door het storten van de wijn uit de kelk, wordt teruggevoerd tot het jaar 1333. In 1371 eerst werd het ter verering tentoongesteld, na een bezoek van Robertus, bisschop van Kamerijk, die bij deze gelegenheid de toelating zou hebben gegeven.

Bij de oudste geschiedenis van dit corporaal past een sceptische noot. Toen het archief van de Kapellekerk nog gaaf was, vond men immers van die toelating van 1371, noch origineel, noch copie. De oudst gekende Kamerijkse acte aangaande dit corporaal dateert van 2 juni 1401. Ze gaat uit van bisschop Pierre d'Ailly. Van af die datum volgen de aflaatacten elkaar in vlug tempo op:

- 1 april 1418, vanwege acht kardinalen, op het concilie van Konstanz vergaderd;
- 20 januari 1419, vanwege Jan van Gavere, bisschop van Kamerijk;
- 20 januari 1419, vanwege kardinaal Jordanus de Ursinis;
- 14 augustus 1445, vanwege paus Eugenius IV;
- 5 april 1450, vanwege Jan, aartsbisschop van Reims;
- 1 mei 1493, vanwege Hendrik van Bergen, bisschop van Kamerijk;
- 6 februari 1506, vanwege Jakob van Croy, bisschop van Kamerijk;
- 26 augustus 1508, vanwege kardinaal Bernardino de Carvajal,

(1) EUG. BOECKX, *Notre-Dame de la Chapelle à Bruxelles*, Brussel, 1928, p. 158, 160; zie ook grondplan, p. 234.

beide laatste acten voor het H. Kruis en het miraculeus corporaal samen².

Beide heiligdommen werden nochtans in afzonderlijke kapellen bewaard: in 1438 was immers de uiterste kapel links van het koor aan het corporaal toegewezen geworden³. Toen begon men ook de mirakelen door deze relikwie verwekt, te schrift te stellen⁴. De Kapellekerk beleefde een goede tijd. De goedgunstigheid van de Kamerijkse bisschoppen, beantwoordend aan de populariteit van de kerk in de lage stad, maakte in de vijftiende eeuw de bouw mogelijk van een middenbeuk, die het schip van Sinte-Goedele in de hoge stad evenaarde. De naijver droeg menige steen bij aan de gelijktijdige oprichting en voltooiing van die twee grootse monumenten.

De concurrentie tussen de stiftkerk en de Kapellekerk was een levende werkelijkheid in het Brussels parochiewezen. Men lette op het korps van kapelanen, dat sedert de vijftiende eeuw in de Kapellekerk de officies zong, net als in de collegiale⁵. De wedijver bestond eveneens op het gebied van de miraculeuse voorwerpen. In de Kapellekerk was men niet vergeten dat de wonderbare hosties, die in Joodse handen het voorwerp waren geweest van heiligschennis, door het kapittel waren opgeëist geworden. Wat de aflaten aangaat, kon de hoofdkerk waarschijnlijk een even lange lijst van acten opstellen als de Kapellekerk⁶. Op dit gebied kwam de afgunst van de kannuniken in het openbaar tot een uitbarsting.

Op Palmzondag 1493 hield een Dominikaan in Sinte-Goedele een heftige preek tegen de aflaten verleend aan de relieken van de Kapellekerk. Daarom deed de bisschop van Kamerijk een nieuwe inspectie en daaruit volgde de acte van 1 mei 1493, die we reeds hebben aangehaald. Daarin bevestigt de kerkvoogd de

(2) EUG. BOECKX, p. 59-60 en 161. Hij putte uit register 21 van het kerkarchief, waarin verschillende lijsten van de aflataacten voorkomen, o.m. fol. 87 en vlgg. Die lijsten dateren uit de 16^e eeuw. Een andere bron is D'ABREMES, *Annales ecclesiae B.M.V. de Capella*, op grond van veel verdwenen bescheiden opgesteld van 1787 tot 1795 (Cf EUG. BOECKX, p. 42).

(3) EUG. BOECKX, p. 72.

(4) Naar het uittreksel van de rekening over het jaar 1437-1438: « een pamflier om daer te schrijven de mirakelen van 't h. Corporael ». EUG. BOECKX, p. 163, n. 7 naar D'ABREMES.

(5) EUG. BOECKX, p. 75.

(6) Ze bleef echter zo goed niet bewaard. Men weet wel van een aflatenacte van kardinaal B. de Carvajal *de dato* 27 augustus 1508, dus sdaags na de acte van dezelfde voor de Kapellekerk. Cf CL. F. LEFÈVRE, *Le thème du miracle des hosties poignardées par les juifs à Bruxelles en 1370*, Le Moyen Age, LIX, 1953, p. 384. Dit artikel geeft een algemeen overzicht over het mirakelgeloof in verband met hosties en corporalen.

oudheid van de eredienst, hij zinspeelt ook op het miraculeus voorval. Dat er een proces volgde tussen de Kapellekerk en het kapittel spreekt van zelf ⁷.

Zo zijn we gekomen in de tijd van J. Blanckaert. Hij maakte de glorieerijke periode van de Kapellekerk mede. Hij zag onder meer hoe onder de leiding van de kapelaan van het heilig corporaal in 1530 een Latijnse school in de parochie werd opgericht, zonder dat daarbij de scholaster van Sinte-Goedele werd geraadpleegd ⁸, hoe de suffragaan-bisschop van Kamerijk, Hugo de Capella in de kapel van het heilig corporaal wenste begraven te worden ⁹.

De kerk moest echter haar hoge standing houden. Daaraan kon het rederijkerstalent van J. Blanckaert meehelpen. Er waren juist herstellingen nodig aan de H. Kruiskapel ¹⁰. Dit gaf de kerkmeesters het idee het mirakelboek dat een eeuw geleden begonnen was, in verzen te laten omzetten. Aldus kon het succes dat de rederijkersproducten alomwegen oogsten, bijdragen tot de grotere luster van hun kerk.

Dit is de historische achtergrond van het gedicht, dat we hierachter uitgeven. Blanckaert schreef het niet binnen het kader van één van de rederijderskamers ¹¹ van Brussel; op het einde ontbreekt ook de opdracht « Prince... ». Het is een stuk hagiografie. Het is een typisch product van de hagiografie, ten eerste omdat het dient tot propaganda-doeleinden. Zeker las men het voor op één van de grote feestdagen van de Kapellekerk, op 3 mei of op 14 september, wanneer er grote toeloop was van volk, vaak opgeluisterd door de aanwezigheid van hoogwaardigheidsbekleders, als in 1493. De toehoorders konden de verzen 149-152 en de laatste strofe niet verkeerd begrijpen. Blanckaert riep het hun toe: « Loop niet naar andere heiligdommen. Stort uw aalmoezen hier mild uit! Ge ziet hoe flink de kerkmeesters uw geld gebruiken! »

Het is ook een hagiografisch product omwille van de uitbouw van de legende. J. Blanckaert, de tolk van het mirakelboek van 1438 of rechtstreeks van de kerkmeesters, weet precies op welk

(7) EUG. BOECKX, p. 164-165.

(8) Ordonnantie van Karel V over de scholen van Brussel, 14 april 1543 (n. st.), art. 20. J. LAMBERE, H. SIMONT, *Recueil des Ordonnances des Pays-Bas*, 2^e reeks, deel IV, p. 452.

(9) EUG. BOECKX, 74.

(10) Het hierna uitgegeven gedicht, v. 284.

(11) Het voortgezet onderzoek van W. VAN EEGHEM in het tijdschrift *De Brusselse Post*, jaargang 1955, zal ons misschien meer leren over deze Brusselse dichter. — De datum volgt uit de randnoot, die naast het gedicht geschreven staat in reg. 21, fol. 100 recto (*Archief van de Kapellekerk*): « De betaeling deser lofdicht blyckt in de kerckrekening van 1537 tot 1538, fol. 28. Item van 1538-1539, fol. 30 v et 31 r°. » De randnoot stamt waarschijnlijk van D'Abremes. Nu zijn de rekeningen verdwenen.

altaar het mirakel zich voordeed, dat van S. Laurentius¹², hoeveel jaren het corporaal verborgen bleef, 38, en waar het zich intussen schuil hield, in een « stelligat ». Zoveel durfde de bisschop in 1493 er niet over zeggen. Hoewel Blanckaert in dit deel van zijn gedicht geen begin- of einddata aangeeft, is zijn getuigenis van belang. Veel hoofdbrekens is er inderdaad niet nodig om de volgende berekening te maken:

op 3 mei 1493 verklaart de bisschop van Kamerijk dat het heilig corporaal sinds meer dan 160 jaar in de kerk wordt bewaard; $1493 - 160 = 1333$; Blanckaert legt uit dat het 38 jaar verborgen bleef; $1333 + 38 = 1371$. Dit geeft de twee data aan, waarover wij in het begin van deze inleiding onze twijfel uitten.

Wat er van weze, aldus meenden de kerkmeesters zeker bewezen te hebben, dat niet alleen het H. Kruis, maar ook het heilig corporaal ouder was dan de wonderbare hosties van het jaar 1370, die — wederrechtelijk — in de hoofdkerk werden bewaard.

Maar spreekt de rekening van de Kapellekerk over het jaar 1538-1539 niet van « twee dichten te formeren van he h. Corporaal en h. Cruys »¹³? Het is wel de bedoeling geweest van de kerkmeesters. Het origineel van J. Blanckaert, dat heden nog in het archief van de kerk berust, bewijst dat hij eerst twaalf strofen dichtte op het corporaal en dat hij later drie strofen inlaste op het H. Kruis. Blanckaert ontmaakte zich dus op een verbazend korte wijze van dit tweede onderwerp; hij vermeldt de oorsprong niet van het H. Kruis en geeft geen enkel mirakel op, buiten dat van de diefstal. Hij voerde echter de dubbele opdracht van de kerkmeesters wel uit, maar versmolt beide gedichten op behendige wijze tot één geheel.

Men lette op de bouw van zijn werk :

- a. str. 1- 8 : geschiedenis van de oorsprong van het heilig corporaal, waarvan het laatste vers luidt :
Ghy hebt hier theylich corporael en theylich cruys.
Dit gebruikte hij als overgang tot de drie strofen,
die hij inlaste.
- b. str. 9-11 : geschiedenis van het H. Kruis;
- c. str. 12-14 : genezingen bewerkt door het heilig corporaal ;
- d. str. 15 : besluit.

(12) Het bestond reeds in 1297 (BOECKX, p. 128) ; het stond voor de rechtervieringspijler, die op de middenbeuk uitgeeft (BOECKX, p. 123).

(13) EUG. BOECKX, p. 164.

Alle strofen zijn gebouwd naar hetzelfde ingewikkeld rijmschema:
aaa bb aaa bb cb ccd cdd.

Dit dwong Blanckaert tot zekere krachttoeren, die de Vlaamse taal geweld aandoen; het noopte hem ook tot het vertoon van een rijke woordenschat, wel één van de hoofdverdiensten van onze Brusselse dichter.

Van theylich Cruys ende Corporael *

Gedicht door J. Blanckaert eigenhandig geschreven op twee dubbele bladen, nu gebonden in reg. 21, fol. 100 r° - 103 v° van het archief van de Kapellekerk te Brussel.

O Wonderlijck wonder goddelijck gehinghen
 onbegrijpelijck sijn u hoghe dinghen
 groot int voortbringhen
 als der heeren heere
 weerdich alle eere. 5
 Ghij hebt daer menich mach na verlinghen
 u heerlijck geweld willen minghen
 tot behoeffinghen
 dien sijn in verseere
 als menschen teere 10
 u weldaet u dueght en mach nemmermeere
 monden nocht tonghen uyte gespreken
 nocht gescapen verstant in eeneghen keere
 bekinnen// ten es al flau gheweken
 u groote mogentheyt es hier ghebleken 15
 mirakelijck// menegen mensche ten trooste
 gheen medecijnen soe goet die oyt gheleken
 in valuere so goet dus ten propooste
 es uwen lof van dweste tot Ooste.

—

Twee juweelen van grooter extimacien 20
 rusten bijder milder Gods gracien
 tot consolacien
 van leecke en clercken
 hier inder kercken
 Dat es theylich cruyce vol delectacien 25
 daermen wonderlijcke operacien
 tot veel spacien

* Het opschrift bovenaan fol. 100 r°, is niet van de hand van Blanckaert; wel dateert het nog uit de 16^e eeuw.

v. 14. Door de twee streepjes, hier en verder, duidde de dichter oversprongen aan.

duere siet wercken
 soemen mach mercken
 dander es om ons geloofs verstercken 30
 theylich corporael van mirakelen groot
 daer menich duer devootelyck herken
 vertroost geweest es uuyt synder noot
 hoe dat hier commen es dus bloedich root
 mirakelijck om des twijfels verdrijven 35
 salick soe ickt bevonden hebbe bloot
 na mijn arm vermoghen dat scrijven
 op dat daer salicheyt duere mach beclijven.

Een priester eens hier messe dede
 latende twijfelheyt hebben stede 40
 becommert hier mede
 van moede seer swaer
 staende aenden outaer
 van sinte lauwereys in sijnen gebede
 dubberende hoe god den euegen vrede 45
 de mogentichede
 mochte gegeven daer
 den priester vuer waer
 dat hij duer de crachtege woerden eenpaer
 in de consecracie heylich devyne 50
 van water en wijn wit suver en claer
 mocht veranderen// tot elcken termijne
 inden bloede cristij// dwelcke hem docht tsijne
 grootelijck sijnen verstande tegen
 maer mirakelijck wort hem bethoont ten fijne 55
 int stortten des kelckx tot sijnder segen
 daer hij volle beken af heeft vercregen.

Als dit wonderlijck mirakele excellent
 theylich bloet cristus werdich reverent
 es geverwet geprent 60
 in den corporale
 heylich altemale
 so heeft de priester uuyt vreesen deligent
 gebeden sijnen dienare obedient
 dat dit onbekent 65
 sonder verhale
 bleve inverbale
 want sijn intencie was princepale
 dat hij hem hadde onweerdich gemaect

v. 39. Hier begint fol. 100 v°.

v. 45. *euegen*; kruisje bij dit woord en in de rand.

dus en wasser tale nocht weder tale 70
 vuer dat de priester hadde de dood gesmaect
 maer de priester es aen een stellegat geraect
 daert hij inne verborgen heeft secretelijck
 achtendertich jaren dat vindick soe naect
 sonder gods gracie bij na vergetelijck 75
 want maer een mensche en was dit wetelijck

—
 Hij die den afgront es der caritaten
 en heeft dit juweel niet willen laten
 verduystert verwaten
 in sulck onreyn gat 80
 als een onweerdich scat

maer teghen natuere soo elck mach vaten
 soe eest bewaert den menegen tot baten
 van allen staten
 niet vervuylt oft nat 85
 soort blijkelijk es dat

en dees goyman heeft menich visioen ghehat
 slapende wakende te meneghen stonden
 so dat hijt den prochiaen oppenbaerde plat
 en de geschienesse es warachtich vonden 90
 Dus heeft de prochiaen neerstelijck gesonden
 aen prooft priesters kerckmeesters en ouders met
 daer sij na dwarachtich wijs orconden
 int stellegat vonden sonder eenich belet
 dit heylich corporael schoon suver en net 95

—
 Als dit mirakele minlijck perfect
 warachtich vonden was duegdelijck corect
 int gemeyn aspect
 heeft ment laten sien
 vuer alle de lien 100

v. 72. *een*; kruisje boven dit woord.

v. 73. *stellegat*. Over dit woord raadplege men VERWIJS-VERDAM, *Middelnederlandsch Woordenboek*, deel VII, col. 402, *sub verbo* scelgat. Ze stellen voor, ofwel « een plaats waar een schel of een klein klokje hangt », ofwel « toch te lezen stelgat, een 'loergat' in een bolwerk. » In een Middeleeuwse kerk is zowel het één als het ander mogelijk. Blanckaert schreef echter zelf *stellegat*, hetgeen pleit voor de tweede interpretatie. D'Abremes (cf BOECKX, p. 61) beweert dat het corporaal werd teruggevonden in een balk onder het dak. In zijn tijd heeft zich de legende ook verder ontwikkeld.

v. 77. Hier begint fol. 101 r°.

v. 85. *vervuylt*; kruisje boven dit woord.

v. 92. *proost*. Oorspronkelijk was de Kapellekerk een proosdij, afhankelijk van de abdij van het H. Graf te Kamerijk. In de zestiende eeuw was dit nog zo; doch de pastoor en de kerkmeesters hadden toen meer te zeggen dan de proost EUG. BOECKX, p. 75.

v. 97. *vonden*; eerst *wonden*, verbeterd tot *vonden*.

- daer groote devocie duere es verwect
 al doogen ten hemel// de hoofden ontdect
 de ermen uuyt geresct
 God loovende mids dien
 duer dit heylich gescien 105
 de prochiaen dwelck was een duegdelijck engien
 met den kerckmeesters hebben raet gehouwen
 dat sij dit den bisscop souwen ontbien
 oft selve hem dat laten weten souwen
 dus sijn sij tsamen in goeder trouwen 110
 gereden tot hem te Camerrijcke
 die met hem quam theylich corporael aenscouwen
 hier daert hijt eerde seer minnelijcke
 na dat beproeft was goet en autentijcke.
-
- Jordanus cardinael te roome eersame 115
 van Ursinis// wel bekint van name
 legaet bequame
 daer toe vercoren
 van den paus hier voren
 quam te Brueselle// daer hij hoorde de fame 120
 van den corporaele// bevrijdt vuer blame
 tot geluck en vrame
 so alle oren
 wel mogen horen
 na de informacie van den doctoren 125
 geleerde mannen wijs subtyl en vroet
 en heeft hij sijn miltheyt niet verloren
 maer liberalijck gedeylt sijn gracie goet
 hondert dagen aflaets wie sijn gebede doet
 vuer theylich corporael met een goet behaghen 130
 En ons bisscop doen was gaf metter spoet
 daer touwe telcken noch viertich daghen
 dus wilter u devoot herte toe draghen
-
- Als men screef duyst vierhondert thiene en achte
 waest dat hier laeffenese der sielen brachte 135
 met goeden gedachte
 dees caerdinael voerseyt
 duer sijn authorityeyt
 Daer na acht cardinalen ghelijcke van machte
 elck hondert dagen aflaets met eendracht 140
 tot den geslachte

v. 115. Hier begint fol. 101 v°.

v. 122. Kruisje vóór dit vers.

v. 123. *oren* eerst *ooren*, verbeterd tot *oren*.

der cristelijckheyd
 daer vele aen leyt
 hem allen die eenich duegdelijck feyt
 doen// van gebeden devoot oft offerande 145
 dese groote graciën wordt hem bereyt
 den heylijgen corporale tot onderstande
 waer vintmen tghelijckx in eenegen lande
 ghy en doerst nievers loopen gij vindt thuys
 en veracht gods wercken niet// twaer groote scande 150
 thoent hier u miltheyt// sijt niet confuys
 ghy hebt hier theylich corporael en theylich cruys

—
 Dit heylich cruyce den dierbaren pant
 den standaert victoriues triumphant
 der cristenheyd playsant 155
 Een boete liefelijc
 vuer dangier grieffelijc
 dat hier heeft syn ruste/ en woonste constant
 ter cappellen vermaert in menich lant
 duer mirakelen want 160
 verstaet dit brieffelijc
 hoe dat was dieffelijc
 sacraliegelijc ende meskieffelijc
 ghestolen ontvrempt en wech gedreghen
 van eenen dief// maer met stemmen vieffelyc 165
 heevet geroepen so als menschen pleghen
 so dat den dief jammerlijc es verslegen
 onruerbaer want hij vander plaetsen niet en cost
 en tvolck quam derweert van allen wegghen
 en sij vonden daer den scat bij hem getrost 170
 eer hij tespolleerene hadde begost.

—
 Het volck verwondert duer ignorancie
 siende des diefs vremde continancie
 de cierconstancie
 en na tclær bescheet 175
 vraegden sy gereet
 de dief bekinde sijn perpetrancie
 sonder eenich geveysde samblancie
 hoe daccoordancie ^{a)}

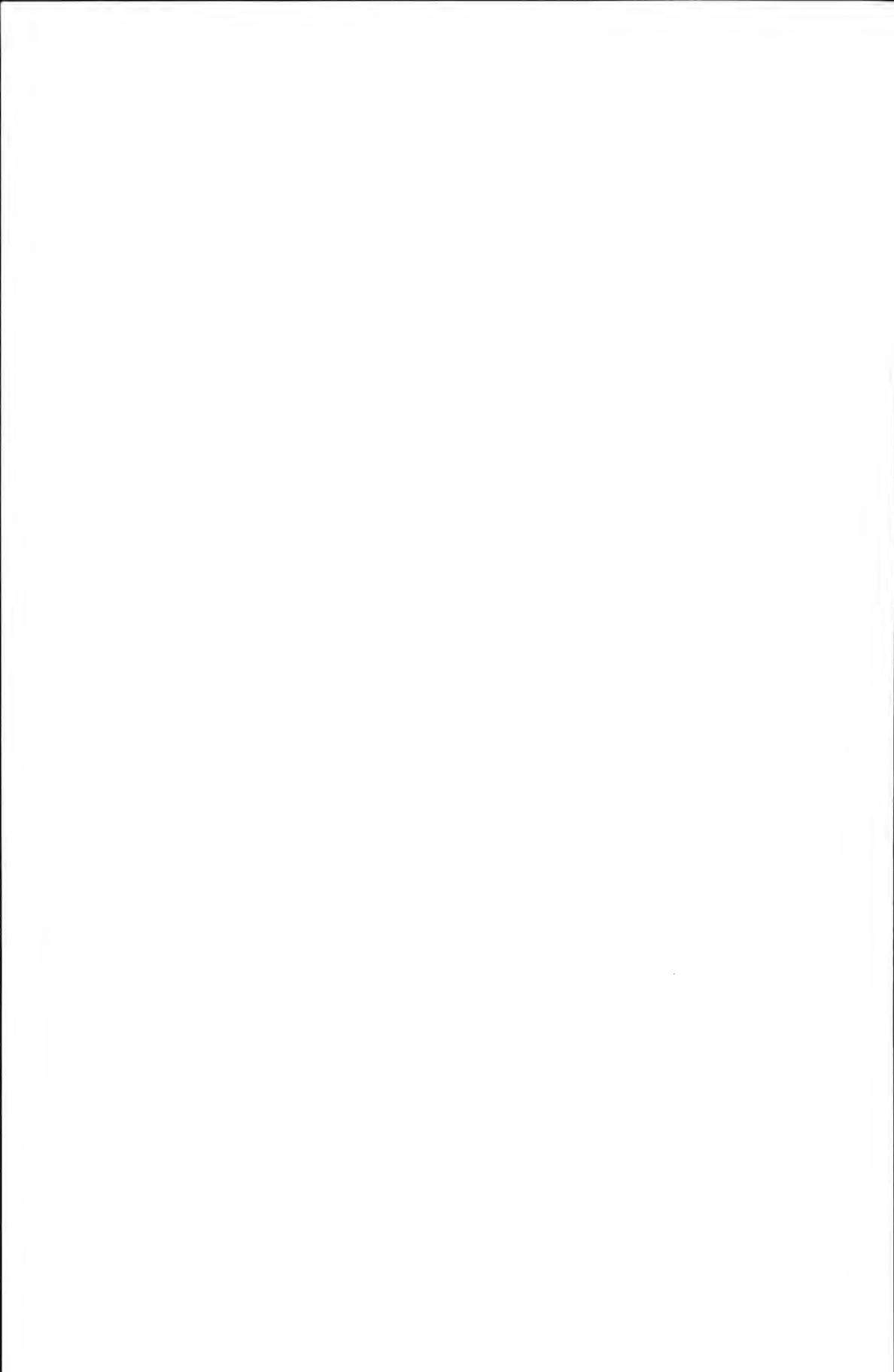
vv. 153-190 staan op fol. 103 r°, vv. 191-209 op fol. 103 v°. Een kruis met punten X onder op fol. 101 v° met de woorden: *hier dienen de drij leste clausen*», wijst aan dat men ze hier moet inlassen. Aan dat kruis beantwoordt er een ander, fol. 103 v°, met de woorden «*vueghe dese leste drij clauskens int midden daer gij dit teken vint.*»

v. 169. kruisje achter dit vers.

v. 179. *daccoordancie*; hiervóór *dordinancie*, dat geschrapt werd.

god secht al ander verhoght loonch
Robert vdel bestact-mieman en d'zif scoonen
vdel pedy des heren vromesteb in esthoght en
daer en den yren te laet of lange sermoonen
vonen huet maect so repareren sy
for vrien den vortdigen vinger d'lyt

J. Blauwaert J.

van alle sijn beleet	180
was sondich en wreet	
want duer den roep des heeren aent cruyce die creet	
als hij meende tsilver af te slane	
noch heden sijnen mont ^{b)} al open steet	185
tot eewiger memorien van nu voort ane	
als sij verstonden met claren vermane	
de gescienesse altemale ongefael	
so sijn sij na Brueselle gesint te gane	
ter cappellen condigen ongedraelt	
diet met cruycen en vanen weer hebben gehael	190
—	
Beneden den Nieuwenbosch bij een figure	
simpelijck onderhouwen cleyne van cuere	
sietmen dees ure	
die daer passereren	
weert om revereren	195
een cruyce daer menich van getruere	
mids memorie van desen cruyce puere	
vertroost wert duere	
van tpersequeren	
der stuypen tempteren	200
wie sal de mirakelen prononsticheren	
die gescieden duer theylich cruyce laudable	
niemant en maeght te vollen gronderen	
de bystanticheyt groot ten es geen fable	
het es een juweel medecijnable	205
den vrouwen sijnde met kinde belast	
dblyckt wel aen menege moeder notable	
dier huer betrouwen op hebben gepast	
dies de fame van daghe te daghe noch wast	
—	
De mirakelen sijn groot en sonder getal	210
soemen int geschrifte wel bethoopenen sal	
die vuer swaer mesval	
sercoours sochten hier	
van moede niet fier	
beatrijs van Edinghen die langen tijt qual	215
heeft hier huer gesontheyt gecregen al	
ten was doch niet smal	
huer grieffelijck dangier	
dat geboet was so scier	

v. 184. *al*; hiervoor *noch*, dat geschrapt werd.

v. 191. *Nieuwenbosch*. Plaatsnaam te Elsene en Sint-Gillis. A. WAUTERS, *Histoire des environs de la ville de Bruxelles*, III, Brussel, 1855, p. 283.

v. 210. Hier begint fol. 102ro. In de drie strofen die volgen, zijn de namen van de personen en van hun ziekte meestal onderlijnd.

v. 219. Kruisje vóór dit vers.

- En deser gelycke noch menegertier. 220
 salmen u oock hier bethoopen wel
 gielis dries huysvrouwe en cost geen berbier
 genesen huer overgroot geswel
 Michiels beckx huysvrouwe was oock int gequel
 sij droech dry dagen lanck een been in huer kele 225
 Jacops sterckx dochter genas hier oock snel
 van troot menesoen ten dooch niet dat ickt hele
 dees worden al vertroost en noch ander vele.
-
- Peeter lemmens Aert volxim beyde lam
 cristene tscosters drij weeken een droefheynt quam 230
 dies sij in droefheynt swam
 scelencie huer docht
 watmen huer voortbrocht
 maer als devocie ter herten clam
 dinckende op theylich corporael lofsam 235
 terstont dat benam
 wat hinderen mocht
 oft gesontheynt bevocht
 noch hevet mirakelen al meer gewrocht
 den mensche proffijtelijck daer vele aen hinck 240
 diet met devocien hebben versocht
 dbleeck wel aen eenen jongerlinck
 Hennen van soene/ daer hij sinneloos ginck
 vervaert sijnde hij in gelaeskensborre spranck
 sonder behulp van eenich ander dinck 245
 werdt hij bescermt dat hij niet en verdranck
 Dus sal men god der graciën seggen danck
-
- Grietken tsrints met een ontsinlyck tempeest
 becommert sijnde met den boosen geest
 die gevuert was eest 250
 bedruickt met weene
 sint dignen reene
 maer huer verlossinghe werdt hier alder meest
 duer dit werdich heylich duegdelijck keest
 dus dan onbevrees 255

v. 227. *troot menesoen*. *Menisoen*, gespeld in VERWIJS-VERDAM; de rode loop.

v. 232. *scelencie*. Ik vind geen verklaring voor dit woord.

v. 239. Kruisje vóór dit vers.

v. 244. *gelaeskensborre*. A. HENNE, A. WAUTERS, *Histoire de la ville de Bruxelles*, deel III (Brussel, 1845), p. 472 « rue de la Fontaine-au-Gobelet », werd in de 19^e eeuw « Glaesbordstraet », rue du Bord du Verre; lag tussen Kleine Nieuwstraat en Priemstraat, verdwenen door de werken van de Noord-Zuid-verbinding.

v. 248. Hier begint fol. 102 v°.

v. 252. *sint dignen*. Sint-Dymphna te Geel, vermits het hier gaat om een geval van zotheid?

- compt groot en cleene
 soeckt troost gemeene
 Al en warender mirakelen el gheene
 dan intscietspoelstrate roekelooes es gebuert
 een kint in een cuype waters alleene 260
 so ware dit werck hooge gevaluert
 een vettewaerierersse twee jaren getruert
 so dat sy broot en at oft grone spijs
 maer gesontheit es huer hier gewillecuert
 duer dit weerdich juweel hoghe van prijse 265
 dus eest relijck dat hem elck eere bewijse.
-
- Looft dan den heere gij die sijn wercken kint
 sijt danckbarich u hertekens ontbint
 merckt wel en versint
 sijn groote genaden 270
 voort om een ontladen
 sijnder groote aflaten ^{a)} vrinden bemint
 daermen hier goet bescheet af vint
 en twijfelt dies twint
 sijt bat beraden 275
 volght de rechte paden
 sijt caritatijf compt hier te staden
 en huelpt hier der kercken huer werck verschoonen
 een luttel gevens mach elcken cleyn scaden
 God saelt al inder eewicheit loonen 280
 twert wel bestaet niemant en derf croonen
 wel siedij der kerckmeesters nersticheit gij
 daer en dient geen relaes oft lange sermoonen
 boven huer macht so repareren sij
 ter eeren den weerdegen cruyce Cristij 285

v. 259. *scietspoelstrate*. A. HENNE, A. WAUTERS, *ibid.*, p. 439, tussen de Spiegelstraat en de Looierstraat; nu opgenomen in het laag gedeelte van de Spiegelstraat.
 v. 263. Kruisje vóór dit vers.

v. 272. *aflaten*; eerst *aflatenen*, verbeterd door de auteur, zoals overal.

v. 285. Na dit vers, het eindvers van de eerste redactie, heeft J. Blanckaert in de benedenrand zijn handtekening geplaatst, gevolgd door de letters *Fe*, te interpreteren: fecit.